

Katarzyna Gucwa-Porębska

ORCID: 0000-0003-0040-4526

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Parentyfikacja jako poważny problem społeczny i przejaw dysfunkcji w obszarze funkcjonowania rodziny

Parentification as a serious social problem and a manifestation of dysfunction in the area of family functioning

Wprowadzenie

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna pełni niezwykle istotną rolę w procesie wychowania dzieci i budowania wzorców międzypokoleniowych. Dlatego też tak ważne jest, aby funkcjonowanie w tej grupie było zgodne z obowiązującymi zasadami – zwłaszcza poszanowania godności wszystkich członków i wzajemnego szacunku. Analizując zjawisko parentyfikacji, można dostrzec nieadekwatne delegowanie na dzieci ról i zadań, których realizacja znacznie przekracza ich możliwości.

Zdaniem Henryka Cudaka:

Rodzina poprzez zamierzone oddziaływania opiekuńcze i wychowawcze, a także przez niezamierzony wpływ wynikający ze wzajemnych powiązań uczuciowych i zespołu interakcji między członkami oraz przez wzory osobowe rodziców przyczynia się do fizycznego, psychicznego i społecznego rozwoju dziecka. Dzięki tym oddziaływaniom przygotowuje je do samodzielnego życia w społeczeństwie. Równocześnie rodzina przekazuje dziecku wartości, normy, wzory zachowań funkcjonujące w społeczeństwie. (Cudak, 2012, s. 32)

W tym miejscu warto wymienić, jakie czynniki wpływają na prawidłowe funkcjonowanie rodziny. Zbigniew Tyszka klasyfikuje je w następujący sposób:

1. Zespół warunków bytowych (pozwalają na zaspokojenie potrzeb biologicznych, rozwojowych dziecka).
2. Czas pracy i czas wolny rodziców (jak długo pracują? ile mają czasu wolnego i ile z niego poświęcają dziecku?).
3. Poziom społeczno-kulturalny rodziców, umiejętności wychowawcze, wykształcenie, aktywność społeczna i kulturowa, stosunek do świata wartości, światopogląd, zasady moralne.
4. Zgodne pożycie rodziców.
5. Właściwa organizacja życia rodzinnego. (Tyszka, 1980, s. 38)

Zakłócenie relacji wewnątrzrodziny lub też ich zerwanie między dziećmi a rodzicami jest poprzedzone szeregiem czynników, które powodują zaburzenia w codziennym funkcjonowaniu. Lidia Mościcka do podstawowych czynników zalicza następujące grupy:

- moralnie szkodliwy wpływ czynników rodziny, mający swe źródło w obserwowaniu przez dziecko zachowań rodziców, będących w sprzeczności z akceptowanymi społecznie normami postępowania,
- ostry i narastający konflikt dziecka z rodziną,
- narastanie u dziecka uczuć negatywnych, wrogich, co występuje najczęściej jako reakcja na frustrację w formie agresji,
- warunki życia i traktowania dziecka w rodzinie, zagrażające jego interesom życiowym, poprzez stawianie przeszkód nie do pokonania na drodze do realizowania jego odczuwalnych i podstawowych potrzeb życiowych,
- brak okazywania dziecku opiekuńczych uczuć, zainteresowania jego sprawami, uczestniczenia w jego trudnościach. (Tyszka, 1980, s. 34–35)

Wszystkie powyżej wymienione obszary mają znaczący wpływ na wychowanie i funkcjonowanie dziecka w środowisku, a także na zinternalizowanie wzorców, a następnie ich powielenie w dorosłym życiu. Zakłócenie możliwości wypełniania ról adekwatnych do wieku może prowadzić do parentyfikacji.

Katarzyna Schier wskazuje, że „Parentyfikacja w rodzinie obejmuje związaną z działaniem i/lub emocjonalną zamianę ról, w której dziecko poświęca własne potrzeby – uwagi, bezpieczeństwa i uzyskiwania wsparcia w rozwoju, po to, aby dostosować się do instrumentalnych lub emocjonalnych potrzeb rodzica i troszczyć się o nie” (Chase, 1999, s. 5, za: Schier, 2018, s. 22).

W literaturze przedmiotu wyróżniamy dwa typy parentyfikacji:

- **Instrumentalna** oznacza przejście przez dziecko odpowiedzialności za organizowanie i zabezpieczanie potrzeb rodziny w różnych jej obszarach

codziennego funkcjonowania np. zarabianie pieniędzy, opiekowanie się młodszym rodzeństwem, starszymi członkami rodziny, sprzątanie, gotowanie, robienie zakupów itp. W tym przypadku szczególnie narażone na konsekwencje parentyfikacji są dzieci wychowywane przez jednego rodzica, w wyniku np. samotnego rodzicielstwa spowodowanego separacją, rozwodem, emigracją. To ogromne obciążenie dla dziecka być dzieckiem, organizatorem i planistą w jednym. Zwłaszcza że większość obowiązków znacznie wykracza poza możliwości młodego człowieka, zabierając mu przy tym prawo do godnego dzieciństwa.

- **Emocjonalna** – to przejście przez dziecko różnych ról, np. roli opiekuna rodzica borykającego się z różnymi chorobami, dysfunkcjami, niepełnosprawnością, problemami, izolacją penitencjarną, utratą pracy itp. Dziecko może też przejąć rolę powiernika i mediatora w sporach pomiędzy rodzicami. Przykład mechanizmu parentyfikacji emocjonalnej dziecka obrazowo przedstawił znany psychoterapeuta Wojciech Eichelberger w książce pod znamienym tytułem *Zdradzony przez ojca*:

Bywa tak, że ojciec nie czuje się związany z matką. Wtedy, wyznaczając nam rolę „synka mamusi”, jednocześnie deleguje nas do tego, abyśmy matką się zajęli, ponieważ go zastąpili. Może za tym stać poczucie winy wobec niej. Jakby mówił wtedy: „wiesz, wprawdzie ja się tobą specjalnie nie interesuję, moja droga, ale daję ci synka, on na pewno będzie cię kochał”. No i zostajemy rzućni мамie na pożarcie. Chcąc nie chcąc, stajemy się dla matki oparciem. To trudna sytuacja. Sprzyja powstawaniu w naszym umyśle iluzorycznego obrazu związku z matką. Może nam się wydawać, że jesteśmy dla matki ważniejsi od ojca [...]. (Eichelberger, 1998, za: Żłobicki, 2018, s. 314)

Pojawia się zatem pytanie, jak diagnozować zjawisko parentyfikacji, jakie są czynniki, które wskazują na nadużycie i poważny problem w przejęciu nieadekwatnych ról. Otóż ważnym elementem diagnozowania nasilenia zjawiska parentyfikacji w rodzinie jest zwrócenie uwagi na proporcje między zaangażowaniem dziecka w role dorosłych oraz postawę rodzica w procesie docenienia, pochwalenia i zauważenia wysiłku dziecka jakie wkłada w codzienne obowiązki „Nawet nadmierny wysiłek dziecka, jeśli jest dostrzeżony i doceniony, może nie mieć destrukcyjnego wpływu na jego psychikę, a wręcz prowadzić do rozwoju poczucia odpowiedzialności oraz dojrzałości psychicznej” (Schier, 2018, s. 280). To niezwykle istotne, żeby dziecko było docenione za wysiłek, jaki włożyło w wykonanie określonych obowiązków. Warto nadmienić, że zachęcanie dziecka do zaangażowania się w obowiązki domowe nie jest niczym szkodliwym, wręcz stanowi

element procesu wychowania, naukę odpowiedzialności i wzajemnego wsparcia. Natomiast delegowanie zadań typowych dla osób dorosłych w znacznym nasileniu, co znacznie przekracza możliwości psychofizyczne dziecka, jest sporym nadużyciem i tego właśnie dotyczy zjawisko parentyfikacji.

Warto w tym miejscu wymienić najczęstsze role, jakie przejmuje dziecko w wyniku procesu parentyfikacji. Pierwszą rolą jest „dziecko bohater”, czyli z reguły najstarsze dziecko w rodzinie pełniące rolę „małego dorosłego”. To dziecko, które charakteryzuje nadmierny poziom odpowiedzialności, bardzo ambitne, przedkładające czyjeś cele nad swoje, rezygnując tym samym z własnych potrzeb. Jest to niezwykle trudna rola, z jaką mierzy się dziecko, gdyż ma ono poczucie, że nie może liczyć na nikogo. To ono ma być wsparciem, ma być silne, współczuć innym, a samo o pomoc prosić nie powinno, bo byłoby to odebrane jako poczucie słabości i porażki. Kolejną rolą jest rola „kozła ofiarnego”. Przyjmuje ją dziecko, które bardzo często sprawia wiele problemów wychowawczych, chcąc zwrócić na siebie uwagę. Zdaje sobie ono sprawę, że rola „dziecka bohatera” już została „zarezerwowana” i nie może jej otrzymać, czego konsekwencją jest szereg zachowań buntowniczych i postępowanie zgodnie z przekonaniem: „waszych zasad nie będę uznawał, nie zgadzam się z nimi, mam swoje zasady i swoje warunki”.

„Dziecko maskotka” to dziecko adaptujące się do warunków, często mocno dysfunkcyjnych, w rodzinie poprzez zwrócenie uwagi na swoje infantylne zachowanie, którego głównym celem jest rozśmieszanie rodziny. Uważa ono, że tylko wtedy, gdy rodzice się śmieją i jest wesoło, odwracamy uwagę od problemów, z jakimi się spotykamy. W konsekwencji „dziecko maskotka” boryka się w dorosłym życiu z wieloma problemami emocjonalnymi, często jest postrzegane jako niedojrzałe emocjonalnie i niejednokrotnie zostaje wykluczane z różnych środowisk.

„Dziecko aniołek”, inaczej nazywane „niewidzialnym dzieckiem”, to dziecko, które jest niezwykle skryte, nieśmiałe. Ze swoimi problemami ucieka w świat marzeń, lektur, fantazji Internetu, gdzie szuka ukojenia. W konsekwencji w dorosłym życiu osoba ta boryka się z wieloma poważnymi problemami, ucieka od kontaktów z ludźmi, czuje się niewystarczająco dobra, wycofuje się z relacji, bagatelizuje pojawiające się problemy, twierdząc, że ich nie ma.

Wszystkie powyższe role w sposób bezpośredni opisują liczne problemy, z jakimi osoby muszą się mierzyć, po pierwsze – jako dzieci, a po drugie – jako dorośli na późniejszych etapach życia. Bardzo często funkcjonowanie w rodzinie z problemem parentyfikacji niesie za sobą poważne konsekwencje w dorosłym życiu, wpływając m.in. na pojawienie się syndromu DDD – dorosłe dzieci

z rodzin dysfunkcyjnych. Powstanie syndromu niewątpliwie jest związane z destrukcyjnym wpływem toksycznego rodzicielstwa.

Dysfunkcjonalność rodziny powoduje zaburzenie stosunków emocjonalnych i interpersonalnych między rodzicami oraz między rodzicami a dziećmi. Zakłócony zostaje klimat życia domowego, tworząc traumatyczną atmosferę życia rodzinnego. Niezaspokojone są w niej potrzeby psychiczne dziecka, a życie rodzinne ulega dezorganizacji. W rodzinie dysfunkcyjnej brak jest celów wychowawczych i życiowych. Natomiast metody opiekuńczo-wychowawcze występujące w rodzinie są okazjonalne, często niepedagogiczne, powodujące niedostosowanie dzieci do potrzeb, wartości i celów społecznych. (Cudak, 2011, s. 8)

Konflikty w środowisku rodziny dysfunkcyjnej są także tym czynnikiem, który powoduje nerwową, chłodną i traumatyczną atmosferę domową. Negatywna atmosfera w rodzinie charakteryzuje się obojętnością w stosunkach między członkami rodziny, brakiem poczucia bezpieczeństwa, izolacją emocjonalną, nerwowością i niepewnością w życiu psychicznym i społecznym wspólnoty rodzinnej. (Cudak, 2011, s. 10)

Funkcjonowanie w rodzinie z problemem parentyfikacji niesie za sobą wiele poważnych konsekwencji, które przedstawiono poniżej.

Rysunek 1. Konsekwencje parentyfikacji

Źródło: opracowanie własne.

Każda spośród wymienionych wyżej konsekwencji odgrywa decydującą rolę w codziennym funkcjonowaniu młodego człowieka, w wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

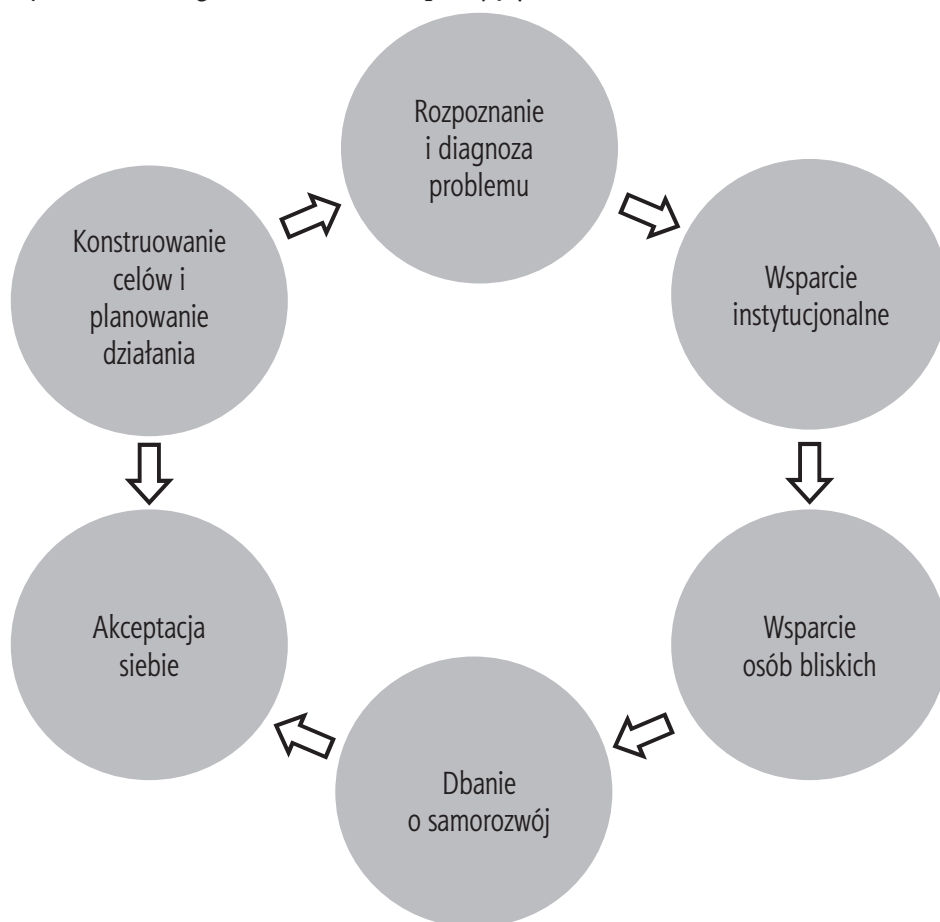
Wszystkie wymagania znacznie wykraczające poza możliwości dziecka, a zarazem oczekiwane czy nawet wymuszane przez rodziców lub rodzica, mogą prowadzić do osłabienia więzi wewnątrzrodzinnych, a wręcz skutkować ich całkowitym zerwaniem. Jest to działanie ostatecznie, ale niekiedy również konieczne dla rozpoczęcia pracy nad syndromem DDD i ustabilizowania własnego życia. Kolejną konsekwencją, bardzo bolesną, mogącą odcisnąć piętno na całych dalszych losach, są zaburzenia psychosomatyczne stanowiące bezpośrednią odpowiedź organizmu na doznaną krzywdę. Niezwykle poważnymi problemami są również ograniczanie kontaktów społecznych, brak zaufania do ludzi, a w efekcie izolacja i alienacja.

Wszystkie powyżej wskazane konsekwencje, łącząc się w jedną całość, generują niezwykle ważny i wielowymiarowy problem społeczny, jakim jest nieadekwatne poczucie winy. Moment, w którym dziecko zaczyna przejmować odpowiedzialność za błędy dorosłych, jest bardzo poważnym sygnałem ostrzegawczym do udzielenia wielowymiarowego wsparcia, o którym szerzej w poniższej części.

Formy wsparcia osób doświadczających parentyfikacji i syndromu DDD

Badacze wskazują na związek między traumą relacyjną wynikającą z parentyfikacji a charakterem pracy zawodowej związanej z szeroko pojmowanym pomaganiem. Zakłada się, że osoby wybierające zawód psychoterapeuty, psychologa, nauczyciela, lekarza czy pielęgniarki często same doświadczyły parentyfikacji w rodzinie. Jeśli tak się stało, to najlepszym rozwiązaniem jest proces psychoterapii, dzięki któremu można próbować zapobiec multiplikacji odwrócenia ról zarówno we własnym rodzicielstwie, jak i w przestrzeni zawodowej, szczególnie w relacjach interpersonalnych. Jednak wśród wymienionych profesji nie wypracowano dotąd procedur sprzyjających rozpoznawaniu przejawów i skutków parentyfikacji – poza psychoterapeutami, którzy w toku szkolenia zawodowego mają etyczny obowiązek podjęcia psychoterapii własnej i superwizowania swojej pracy. (Schier, 2018, za: Żłobicki, 2018, s. 346)

Kluczową formą profesjonalizacji oddziaływań pomocowych w obszarze wsparcia osób i rodzin doświadczających parentyfikacji jest integralność działań. Jak wygląda procedura owych działań, można zobrazować na poniższym rysunku.

Rysunek 2. Integralność działań wspierających

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę wielowymiarowość wsparcia udzielanego osobom doświadczającym parentyfikacji, ale również ich rodzinom, niezwykle istotne jest zdiagnozowanie problemu, uświadomienie jego istoty. Jest to pierwszy element, dzięki któremu możemy przejść do konstruowania celów i planowania działania, a następnie możemy zaoferować różne formy wsparcia instytucjonalnego. Nieocenione jest wsparcie bliskich, osób ważnych, „znaczących”. Tego typu działania są ukierunkowane na budowanie poczucia własnej wartości i akceptację siebie jako pełnowartościowego i wyjątkowego człowieka, pomimo trudnych przeżyć, z jakimi danej osobie przyszło się zmierzyć.

Przypadek badawczy zjawiska parentyfikacji – odniesienie do badań własnych

Rozpoznanie problemu

Adam ma 23 lata i czworo rodzeństwa, trzech braci: Michała (30 lat), Pawła (22 lata) oraz Jakuba (19 lat), a także siostrę Olę (7 lat). Ojciec zmarł, dzieci wychowuje matka (53 lata). W dzieciństwie sprawiał liczne problemy wychowawcze – rola „kozła ofiarnego”, w związku z czym został umieszczony w domu dziecka, a następnie w ośrodku szkolno-wychowawczym. Kilkakrotnie uciekał z placówek i wracał do domu, do matki. Gdy jeszcze żył ojciec, Adam bał się go i często wyczekiwał na zewnątrz na matkę, bojąc się wejść do domu. Sytuacja ekonomiczna rodziny była trudna. Matka – pani Anna – nie pracowała, podejmowała jednak dorywcze prace chałupnicze. Ojciec przez całe życie nadużywał alkoholu, na skutek czego zmarł. Matka również nie stroniła od alkoholu. Rodzina została objęta pomocą społeczną, a matkę poinformowano, że jeżeli będzie nadużywała alkoholu, może stracić dzieci. Podczas zakrapianego alkoholem spotkania Adama z kolegami i młodszym bratem Pawłem doszło do kłótni i szarpaniny, wskutek czego Adam zranił nożem brata i jeszcze dwóch kolegów. Niestety w wyniku zadanych ciosów brat zmarł, a dwóch kolegów trafiło do szpitala. Obecnie Adam przebywa w zakładzie karnym. W związku z opinią biegłych i dogłębną analizą sytuacji sąd skazał Adama na 12 lat pozbawienia wolności.

Geneza i dynamika zjawiska

Rodzina mieszkała w bloku, w mieszkaniu trzypokojowym. Mieszkanie należało do matki, zostało jej zapisane przez rodziców, którzy zmarli. W jednym pokoju mieszkała matka z ojcem i najmłodszą córką, a po śmierci ojca – matka z córką. W drugim pokoju – Adam z Michałem, a w trzecim – Paweł z Jakubem. Rodzeństwo od najmłodszych lat (jak wynika z opinii matki) raczej nie sprawiało problemów wychowawczych z wyjątkiem Adama, który „nie słuchał, nie sprzątał, podkradał pieniądze, nie chodził do szkoły, a jak już chodził, to tylko na obiady, nie opiekował się rodzeństwem”. Natomiast zdaniem Adama „matka go gorzej traktowała niż pozostałe rodzeństwo, czuł się odrzucony i niekochany”.

Znaczenie problemu:

Bardzo trudna, złożona, wręcz dramatyczna, sytuacja rodziny. Matka straciła syna, który zginął „z rąk drugiego syna”. Świadkiem zdarzenia było jeszcze dwóch braci, obecnie przechodzących załamanie nerwowe, a najmłodsza córka boi się mieszkać w rodzinnym domu.

Prognoza pozytywna

Objęcie wsparciem matki i pozostałych dzieci. Niezbędne jest wsparcie zarówno materialne, jak i informacyjne oraz psychologiczne. Duże znaczenie ma trening ekonomiczny i nauka racjonalnego wydatkowania środków. Wobec najmłodszej córki należy podjąć działania wspierające rozwój emocjonalno-społeczny w szkole i środowisku. Wobec Adama, który odbywa karę pozbawienia wolności, należy zastosować terapię oraz edukację w zakresie akceptowanych zachowań społecznych. Długotrwała resocjalizacja i objęcie Adama Indywidualnym Programem Oddziaływań może w przyszłości przynieść pozytywny efekt w postaci powielania poprawnych wzorców, jakie wcześniej nie zostały przekazane.

Prognoza negatywna

Niepodjęcie działań i brak wsparcia ze strony instytucji może pogłębić kryzys rodziny, sprawić, że będą się nasilały stany lękowe, depresyjne, a problemy będą eskalować. Zwłaszcza jeżeli chodzi o najmłodszą córkę brak profesjonalnych działań opiekuńczo-terapeutycznych może skutkować zaburzeniami w sferze rozwoju emocjonalnego, trudnościami w koncentracji i szukaniem wsparcia w destrukcyjnych grupach rówieśniczych. Dlatego opieka pedagoga i objęcie rodziny wsparciem asystenta rodziny stanowią działania priorytetowe.

Propozycje rozwiązań**Cel podjętych działań:**

- wsparcie społeczno-psychologiczne matki (odciążenie w codziennych obowiązkach oraz próby przywrócenia równowagi psychicznej),
- wzbudzenie u matki poczucia odpowiedzialności za obecny rozwój swojej rodziny,
- uwrażliwienie na potrzeby i problemy dzieci,
- wyposażenie rodziny w wiedzę z zakresu radzenia sobie z sytuacjami trudnymi, kryzysowymi,
- trening ekonomiczny,
- wzmocnienie całej rodziny w sferze psychicznej (działania długotrwałe),
- wsparcie terapeutyczno-pedagogiczne dla Oli pomagające jej kształtować i rozwijać swoją osobowość,
- utrzymywanie systematycznego kontaktu z rodziną,
- analiza i wydobycie mocnych stron rodziny (praca socjalna skoncentrowana na rozwiązaniach).

Wdrożenie oddziaływań

Aby powyższe cele mogły zostać w pełni zrealizowane, należy przede wszystkim objąć rodzinę systematyczną opieką i wsparciem. Najważniejsza jest intensyfikacja różnych form wsparcia dla poszczególnych członków rodziny w oparciu o ich wiek, problemy, potrzeby i możliwości. To zarówno praca z jednostką, jak i z rodziną. Nauka komunikacji i wyrażania własnych emocji. Ważnym etapem będzie wdrożenie działań mających na celu wyzbycie się poczucia winy za zaistniałą sytuację przez wszystkich członków rodziny. Matka często powtarzała: „to moja wina, to przeze mnie”. Należy zatem prowadzić działania wspierające i psychospołeczne dla całej rodziny z uwzględnieniem tego, jak radzić sobie w sytuacjach stresowych i kryzysowych. Chodzi przede wszystkim o pokazanie, jak żyć w obecnej sytuacji bez nieustannego powracania do przeszłości i obwiniania siebie za zaistniałą sytuację. Dla Oli bardzo ważne jest stworzenie własnej bezpiecznej przestrzeni, gdzie będzie mogła czuć się zauważona i wyjątkowa. Istotnym zadaniem jest ponadto przygotowanie rodziny na ewentualny powrót Adama do domu po dobytciu kary, jak również znalezienie innych rozwiązań, tak aby jemu też udzielić wsparcia w czasie readaptacji społecznej i pomocy postpenitencjarnej.

Efekty oddziaływań

Sytuacja rodziny po roku od osadzenia Adama wygląda w ten sposób, że korzysta ona z pomocy i wsparcia społecznego. Ola dodatkowo jest objęta wsparciem pedagogicznym i uczęszcza do świetlicy socjoterapeutycznej. Matka przestała nadużywać alkoholu. Bracia otrzymują pomoc psychiatryczną i uczęszczają na psychoterapię. Adam natomiast został objęty w zakładzie karnym wsparciem psychologicznym i psychiatrycznym, bierze udział w terapii dla osób uzależnionych. Trening ekonomiczny również przynosi zadowalające efekty, bowiem – jak mówi pani Anna – „teraz już umiem robić zakupy i nie wydaję na głupoty, no i przede wszystkim nie wydaję na alkohol, kiedyś to potrafiłam cały zasiłek wydać w kilka dni, a później prosiłam po ludziach, teraz sama potrafię podzielić pieniądze na cały miesiąc, żyjemy skromnie, ale nikt nie jest głodny”.

Powyższy przykład pokazuje bardzo trudną, dramatyczną w konsekwencjach sytuację rodziny wieloproblemowej. Zjawisko parentyfikacji jest zauważalne w postępowaniu Adama, ale również reszty rodzeństwa, gdzie każdy przejął inną rolę, która umożliwiła przetrwanie w rodzinie. Objęcie rodziny wsparciem wielowymiarowym w sposób bezpośredni pomogło skorzystać z dostępnych form pomocy i podjąć próbę odbudowywania wzajemnych relacji, pomimo tak traumatycznych doświadczeń.

Podsumowanie

Podsumowując, parentyfikacja ujmowana w kategorii odwrócenia ról w rodzinie jest bardzo poważnym problemem społecznym, który niesie za sobą znaczące konsekwencje zarówno dla rodziny jako całości, jak i poszczególnych jej członków. Zjawisko parentyfikacji jest istotnym nadużyciem i zaniedbaniem ze strony dorosłych potrzeb dzieci, co w szczególnych przypadkach odzwierciedla znamiona przemocy psychicznej – emocjonalnego krzywdzenia. Podporządkowanie funkcjonowania dziecka w rodzinie jedynie delegowaniu na niego nieadekwatnych zadań, które powinny być realizowane przez dorosłych, w sposób bezpośredni wpływa na dorosłe życie dzieci, m.in. na pojawienie się poczucia bezradności, bezsilności, obniżenia własnej samooceny i braku wiary we własne siły i możliwości. Bardzo dużym problemem jest wykształcenie w dziecku poczucia, że to rodzic jest osobą zawsze potrzebującą, a dziecko – wspierającą. Tym samym młody człowiek, a w przyszłości dorosła już osoba może mieć poważne problemy z określaniem własnych potrzeb i celów, gdyż dotychczas wszystkie działania były mocno podporządkowane wymaganiom i niekiedy nierealnym oczekiwaniom rodziców.

Streszczenie: Parentyfikacja to proces, zjawisko odwrócenia ról w rodzinie, które niesie za sobą bardzo poważane konsekwencje w funkcjonowaniu człowieka w dorosłym życiu. Zagadnienie parentyfikacji jest bardzo mocno osadzone w problematyce rodziny i jej funkcjonowania, co jest przedmiotem moich rozważań i zainteresowań naukowo-badawczych. Celem niniejszej publikacji jest wyjaśnienie, czym jest zjawisko parentyfikacji, jakie są jego przyczyny i konsekwencje dla całej rodziny i poszczególnych jej członków. Dodatkowo uzupełnieniem rozważań teoretycznych będzie prezentacja wybranych fragmentów badań opartych na analizie indywidualnych przypadków.

Słowa kluczowe: parentyfikacja, rodzina, wsparcie społeczne

Abstract: Parentification is a process, the phenomenon of reversing roles in the family, which carries very serious consequences in human functioning in adult life. The issue of parentification is very much embedded in the problems of the family and its functioning, which is the goal of my considerations and scientific and research interests. The purpose of this publication is to explain what the phenomenon of parentification is, what its causes and consequences are for all family members and for each individual. What actions should be taken in the process of supporting people experiencing parentification?

Keywords: parentification, family, social support

Bibliografia

- Chase, N. D. (1999). *Parentification. An overview of theory, research, and societal issues*. W: N. D. Chase (red.), *Burdened children. Theory, research, and treatment of parentification* (s. 3–34). Sage Publications.
- Cudak, H. (2011). Dysfunkcje rodziny i jej zagrożenia opiekuńczo-wychowawcze. *Pedagogika Rodziny. Family Pedagogy*, 1(2), 7–14.
- Cudak, H. (2012). Zaburzenie struktury rodziny jako konsekwencja makrospołecznych uwarunkowań. *Pedagogika Rodziny. Family Pedagogy*, 2(4), 7–17.
- Eichelberger, W. (1998). *Zdradzony przez ojca. Drzewo Babel*.
- Schier, K. (2018). *Dorosłe dzieci. Psychologiczna problematyka odwrócenia ról w rodzinie*. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Tyszką, Z. (1980). *Metodologiczne problemy badań nad rodziną*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza.
- Żłobicki, W. (2018). Parentyfikacja jako proces odwrócenia ról w rodzinie. *Wychowanie w Rodzinie*, 19(3), 341–353.